

ABC nasiennictwa, czyli wyjaśniamy podstawowe pojęcia

Jak rozumieć pojęcia stosowane w hodowli i nasiennictwie roślin. Objasniamy najważniejsze z nich.

- **Odmiana botaniczna (łac. *varietas*)** – populacja (zbiorowisko) osobników określonego gatunku, różniąca się od innych populacji tego samego gatunku co najmniej jedną cechą morfologiczną (np. barwą kwiatu), która nie zmienia się w różnych warunkach.
- **Odmiana uprawna (łac. *cultivar*)** – populacja roślin uprawnych charakteryzujących się określonymi cechami morfologicznymi, fizjologicznymi, jakościowymi, użytkowymi, które we właściwym sobie sposobie rozmnażania i zapłodnienia nie ulegają zmianie.
- **Odmiana oryginalna** – odmiana wytworzona w wyniku stosowania odpowiednich zabiegów hodowlanych (np. krzyżowania, selekcji);
- **Odmiana miejscowa** – odmiana powstała w określonych rejonach w wyniku wieloletniej uprawy i selektywnego działania czynników przyrodniczo-rolniczych bez udziału hodowcy.
- **Odmiana mieszańcowa (heterozyjna)** – odmiana, w której wykorzystuje się zjawisko heterozji (zwiększonej bujności i żywotności mieszańców pierwszego pokolenia F_1). Objawia się wyższym plonowaniem. Heterozja wykorzystywana jest w hodowli gatunków obcopolodnych (kukurydza, rzepak, żyto). Występuje tylko w pierwszym pokoleniu F_1 , a w kolejnych (F_2 i następne) dochodzi do rozszczepienia cech i plon nasion i ziarna gwałtownie maleją. Dlatego nie wolno wysiewać ponownie nasion zebranych w pokoleniu F_1 , tylko trzeba je co roku kupować od firmy nasiennej. Jest to więc bardzo dobry sposób na zmuszenie rolników do corocznych zakupów.

Wyróżnia się **odmiany mieszańcowe**:

1. pojedyncze (dwuliniowe), duży efekt heterozji, mało nasion;
 2. potrójne (trzyliniowe);
 3. podwójne (czteroliniowe), mały efekt heterozji, dużo nasion.
- **Przewódki** – to odmiany zbóż, które niezależnie od tego, czy zostały wysiane jesienią, czy wiosną przechodzą jarowizację (stadium niskich temperatur) i wytwarzają kwiatostan i wykształcają ziarno. W naszych warunkach są to najczęściej odmiany jare, które odznaczają się pewną zimotrwałością.

- **Linia** – potomstwo jednej rośliny samopłodnej. Odmianę stanowi potomstwo jednej lub kilku najlepszych linii.
- **Ród** – potomstwo rośliny obcopłodnej ze swobodnego zapylenia.
- **Klon** – potomstwo otrzymane w wyniku wegetatywnego rozmnożenia jednej rośliny. Występuje u ziemniaków.
- **Odmiana syntetyczna** – populacja powstała w wyniku swobodnego przekrzyżowania kilku linii wsobnych lub klonów. Efekt heterozji jest mniejszy niż u odmian mieszańcowych. Odmiana syntetyczna nie może być reprodukowana. Formy rodzicielskie muszą być utrzymane i rozmnażane oddzielnie. Odmiana syntetyczna może być przez kilka lat reprodukowana w gospodarstwie. Rzadko spotykana na rynku.

Kategorie nasion

- **Elitarny materiał siewny** – materiał siewny bazowy wytworzony przez hodowcę odmiany przeznaczony do produkcji materiału siewnego kwalifikowanego.
- **Kwalifikowany materiał siewny** – materiał siewny wyprodukowany bezpośrednio z materiału siewnego bazowego przeznaczony do produkcji materiału siewnego kategorii kwalifikowany kolejnych rozmnożeń (C_1 i dalszych).
- **Handlowy materiał siewny** – materiał siewny spełniający wymagania jakościowe określone dla tej kategorii.

Materiał hodowlany MH – materiał siewny wytworzony przez hodowcę odmiany, a kolejne jego rozmnożenie oznacza stopień kwalifikacji materiału siewnego.

Stopnie kwalifikacji

- **Przedbazowy materiał siewny PB** – wytworzony przez hodowcę materiał hodowlany rozmnażany w ciągu 2-3 lat pod kontrolą hodowcy. Przeznaczony jest do produkcji materiału siewnego bazowego.
- **Bazowy materiał siewny B** – jest wytworzony z materiału siewnego przedbazowego po jednym rozmnożeniu pod kontrolą hodowcy.
- **Rozmnożenie pierwsze C_1 i dalsze C_2 , C_3** – jest to materiał siewny, który pochodzi z rozmnożenia materiału siewnego bazowego. Stanowi materiał wyjściowy do uzyskania kolejnego stopnia kwalifikacji nasiennej.

GMO – to z skrót pochodzący z języka angielskiego (*genetically modified organisms*) i oznaczający organizmy modyfikowane genetycznie za pomocą metod inżynierii genetycznej. Najbardziej znane w rolnictwie to odmiany kukurydzy i soi.